

tamque mutationem fieri potuisse. Sanè res est quæ maximè commovere homines solet, spectare jacentem illum in sordibus, quem paulò ante erectum videras et florentem. Sic de Jerusalem cecinit Jeremias, 19, 8: *Et ponam civitatem hanc in stuporem et in sibiham: omnis qui preterierit per eam obstupescet.* Et quod hic prædixit reipsa completum esse lamentabatur in Threnis, 2, 15, ubi de transeuntibus ait: *Moverunt caput super filiam Jerusalem; hæcine est urbs, dicentes, perfecti decoris, gaudium universæ terræ? Illa autem admiratio et stupor ex incredibili ruinâ nasebatur civitatis amplissimæ longèque pulcherrimæ; cujus tantum reliquum fuit immane et deforme bustam. Item propè accidit Jobo, cujus domus eam aut viderat aut timebat ruinam, quam subitè Jerusalem, et ipse derelictus et contemptus ab omnibus jacebat in sterquilino moriturus, miserandum intuitibus spectaculum.*

*Diei ergo nomine multi intelligunt istas quæ enumerantur verminas et calamitates, nempe vulgari sancte linguæ idiomate, quo dies alicujus pro ejus afflictione sumitur; velut cum dicitur, Abdiæ 12: *Et non despicias in die fratris tui*; hoc est, ne aspicias cum voluptate afflictionem proximi tui. Ita etiam de vobis dicitur, Psal. 56, 15: *Dominus autem irridebit eum, quoniam prospicit quòd tenet dies ejus*, id est, ruina ejus, vel etiam dies in quo punietur. Item, Psal. 156, 7: *Memor esto, Domine, filiarum Edom in die Jerusalem*, id est, in exilio ejus. At in hoc loco cum vobiscum existimarem diem ipsius Dei justum iudicium erga impium connotare; ita ut mens horum verborum sit: juvenes, et qui nos statim subsecuturi sunt, cum tantas opes dissipatas tamque pulchra ædificia penitus diruta et desolata atque in diticonem alienorum translata viderint, stupebant, et valdè mirabantur in hoc divinum iudicium, admirantes quòd juxta tempus et ab æterno statutum diem ita humiliatus sit iste impius, et dicent: In dies ejus in quo*

CAPUT XIX.

1. Respondens autem Job, dixit:
2. Usquequò affligitis animam meam, et atteritis me sermonibus?
3. En, dices confunditis me, et non erubescitis opprimere me.
4. Nempè, etsi ignoravi, mecum erit ignorantia mea.
5. At vos contra me erigimini, et arguitis me opprobriis meis.
6. Saltem nunc intelligite, quia Deus non a quo iudicio afflixerit me, et flagellis suis me cinxerit.
7. Ecce clamabo vim patiens, et nemo audiet: confiterabor, et non est qui iudicet.
8. Semitam meam circumsepsi, et transire

Deus suum exerevit imperscrutabile iudicium. Itaque non tam de calamitate mirantur, quam de die impii, in quo Deus ostendit suum erga cum iudicium. Et certè nomen *diei* hoc sensu aliquando sumitur; velut cum Apostolus ait, 1 Cor. 4, 5: *Mihi autem pro minimo est, ut à vobis iudicet aut ab humano die*, id est, humano iudicio. Similiter cum idem ait, 1 Cor. 5, 15: *Uniuscujusque opus manifestum erit: dies enim Domini* (id est, iudicium Domini) *declarabit.* Eodem sensu nomen *diei* sumptum videtur supra, cap. 10, 5: *Nunquid sicut dies hominis dies tui*, etc.; significans quam diversa sint Dei atque hominum iudicia. Atque hunc sensum suadet verba sequentia ab ista videntibus et admirantibus proferenda.

VERS. 21. — *Hæc sunt ergo tabernacula iniqui, et iste locus ejus qui ignorat Deum.* Quasi dicat, meritò certè ista omnia bona et loca diruta sunt, et in alienos translata, in quibus tam impius et sceleratus homo morabatur. Est epiphonema et apta peroratio totius capituli, in quo de impio et ejus familia egit: ubi notandum Baldadam promissæ plurimam sanè utilia, quæ quandoque contingere multis etiam hujus ævi nostri evincitur exemplis; at non proinde credendum semper accidere, ne quis in re gravissimâ seduceatur. Nimirum non semper impii in hæc vitâ plectuntur, è fastigio deturbantur, alligantur, obscurantur. Permittuntur enim nonnulli amplissimis honoribus, opibus, voluptatibus ad finem usque vite mortalis pertrui; quod multis regum idololatrarum et Mahometanorum constat exemplis: at eos semperiternus manet futura vite cruciatus ad criminum pondus numerumque dependendus, quemadmodum catholica fides docet. Postquam ergo Baldad è turgeti atque operato animo verba gravia protulit ordine dicendi servato, contemnit. At meliora sublimioraque Jobi verba atque mysteria succedunt, quæ altiore consilio producta contemplerur.

CAPITRE XIX.

1. Alors Job répondit à Baldad, et lui dit:
2. Jusqu'à quand affligerez-vous mon âme, et me tourmenterez-vous par vos discours?
3. Voilà déjà dix fois que vous voulez me confondre comme un impie, et que vous ne rougissez point de m'accabler d'injures.
4. Je ne sais quel intérêt vous avez à me persuader que je suis un méchant; car quand je serais dans l'ignorance sur ce point, mon ignorance ne regarderait que moi seul; elle ne fait tort à personne qu'à moi.
5. Mais cependant, comme si l'inconnu où je crois être était une injure pour vous, vous vous élevez contre moi, et vous prétendez que l'état où je suis réduit, est une preuve que je suis coupable.
6. Comprenez au moins maintenant, parce que je vous ai dit de l'uniformité de la conduite de Dieu sur les bons et sur les méchants durant cette vie, et par le témoignage que je vous rends de mon innocence, que ce n'est point par un jugement de cette justice, par laquelle le Seigneur rend à chacun selon ses œuvres, que Dieu m'a affligé, et qu'il m'a frappé de ses plaies, puisque je ne me sens coupable d'aucun des crimes dont vous m'accusez.
7. Considérant si le ciel dans la violence des maux que je souffre, ou ne m'accuserait point; si j'étais ma voix pour me plaindre, ou ne me rendrait point justice, et on croira tous jours que je ne souffre que ce que j'ai mérité.
8. C'est ainsi que le Seigneur a fermé de toutes parts le sentiment pénible et douloureux par lequel il me fait marcher; et je ne puis plus passer pour en sortir; car il a répandu

- des ténèbres épaisses dans le chemin étroit où il m'a fait entrer.
9. Spoliavit me gloria mea, et abstulit coronam de capite meo.
  10. Destruxit me undique, et pereo, et quasi evulsa arbori abstulit spem meam.
  11. Iratus est contra me furor ejus, et sic me habuit quasi hostem suum.
  12. Simul venerunt latrones ejus, et fecerunt sibi viam per me, et obsederunt in gyro tabernaculum meum.
  13. Fratres meos longè fecit à me, et noti mei quasi alieni recesserunt à me.
  14. Dereliquerunt me propinqui mei; et qui me noverant, oblitii sunt mei.
  15. Inquilini domus meæ, et ancillæ meæ, sicut alienum habuerunt me, et quasi peregrinus fui in oculis eorum.
  16. Servum meum vocavi, et non respondit, ore proprio deprecabar illum.
  17. Halitum meum exhorruit uxor mea, et orabam filios uteri mei.
  18. Stulti quoque despiciebant me, et cum ab eis recessissem, detrahebant mihi.
  19. Abominati sunt me quondam consiliarii mei; et quem maximè diligebam, aversatus est me.
  20. Pelli meæ, consumpsit carnis, adhesit os meum, et derelicta sunt tantummodò labia circa dentes meos.
  21. Misere mini mei, misere mini mei, saltem vos amici mei, quia manus Domini tetigit me.
  22. Quare persequimini me sicut Deus, et carnis mei saturamini?
  23. Quis mihi tribuat ut scribantur sermones mei? quis mihi det ut exarentur in libro?
  24. Stylo ferreo, et plumbi lamina, vel celte sculptantur in silice?
  25. Scio enim quòd Redemptor meus vivit, et in novissimo die de terrâ surrecturus sum:
  26. Et rursum circumdabor pelle meâ, et in carne meo videbo Deum meum.
  27. Quem visurus sum ego ipse, et oculi mei conspiciuntur sicut, et non alius: reposita est hæc spes mea in sum meo.
  28. Quare ergo vunc dicitis: Persequamur eum, et radiceis verbi inveniamus contra eum?
  29. Fugite ergo à facie gladii, quoniam ultor iniquitatum gladius est: et scitote esse iudicium.

COMMENTARIUM.

VERS. 1. — *RESPONDENS AUTEM JOB DIXIT: —* VERS. 2. — *USQUEQUÒ AFFLIGITIS ANIMAM MEAM, ET ATTERITIS ME SERMONIBUS?* Queritur Jobus de amicorum incontinentiâ et animo minus officioso quam ingenios deceret, utpote à quibus liberali et aculeatâ reprehensionem

- des ténèbres épaisses dans le chemin étroit où il m'a fait entrer.
9. Il m'a dépouillé de ma gloire, et il m'a ôté la couronne de dessus la tête.
  10. Il m'a détruit de tous côtés, et je péris; et il m'a ôté toute espérance de retour, comme à un arbre qui est arraché.
  11. Sa fureur s'est allumée contre moi, et il m'a traité comme son ennemi.
  12. Il est venu accompagné de ses soldats; ils ont aplani le terrain, ils se sont fait un chemin pour passer au travers de moi; et après avoir dressé leurs batteries, ils ont assiégé ma tente de toutes parts.
  13. Il a écarté mes frères loin de moi; et mes amis m'ont fui, comme ceux qui méprisent les plus étrangers.
  14. Mes proches m'ont abandonné, et ceux qui me connaissent plus particulièrement, m'ont oublié.
  15. Ceux qui demeuraient dans ma maison, et mes propres servantes m'ont regardé comme un inconnu, et je leur ai paru comme un étranger.
  16. J'ai appelé mon serviteur, et il ne m'a point répondu, lors même que je le priais, en lui parlant de ma propre bouche.
  17. Ma femme a eu horreur de mon haleine; et j'ai cessé de prier pour les enfants qui sont sortis de mon sein.
  18. Les insensés mêmes me méprisaient; et je ne les avais pas plutôt quittés, qu'ils médisaient de moi entr'eux; et qu'ils m'accusaient d'être un impie.
  19. Ceux du conseil desquels je me servais autrefois, m'ont eu en exécution, et celui que j'aimais le plus s'est déclaré mon ennemi.
  20. Outre tous ces maux qui sont comme hors de moi, mes chairs ont été rôties à rien, mes os se sont collés à ma peau; et il ne me reste que les lèvres autour des dents.
  21. Ayez pitié de moi, vous au moins qui êtes mes amis, avez pitié de moi; et puisque la main du Seigneur m'a frappé d'une telle plaie, ne l'augmentez pas par vos reproches et par vos calomnies.
  22. Pourquoi me persécutez-vous, comme si vous aviez la lumière, la justice, et l'autorité de Dieu même? et pourquoi vous plaisez-vous à vous rassasier de ma chair, en me mordant et me déchirant par vos paroles?
  23. O Dieu, puisque ceux qui sont témoins de mes maux, ne veulent point recevoir le témoignage que je leur rends de mon innocence, qui m'accablent de mes paroles soient témoins? qui me donnera qu'elles soient tracées dans un livre?
  24. Qu'elles soient gravées sur une lame de plomb avec une plume de fer, ou sur la pierre avec le ciseau, afin que la postérité plus équitable s'apprenne que, dans mes douleurs les plus excessives, je n'ai point perdu la patience, et qu'il m'est point abandonné au désespoir; mais que si j'y prendrai de mes maux m'a ôté l'espérance des biens de la vie présente, la fermeté de ma foi m'a toujours conservé celle des biens de l'éternité?
  25. Car je sais que mon Rédempteur est vivant, et que je ressusciterai au dernier jour; je sortirai de la terre dans laquelle je suis sur le point d'entrer.
  26. Et alors je serai revêtu de nouveau de ma peau, et je verrai mon Dieu dans ma propre chair.
  27. Je le verrai, dieu, moi-même, et non un autre; et je le contemplerai de mes propres yeux, ce qui me remplira de joie et de félicité. C'est là l'espérance que j'ai, et qui repoussera toujours dans mon sein; et c'est là aussi ce que je veux laisser, à la postérité, qui me rendra justice, étant instruite de la vérité.
  28. Pourquoi donc, vous autres, qui êtes témoins de ces dispositions de mon cœur, et qui m'entendez prononcer ces paroles qui vous découvrent mes plus secrètes pensées, et qui vous dites: Pourquoi le comble un ami en un hypocrite, et cherchez en lui des prétextes pour le décrier; faisons passer ses plaintes pour des murmures, ses paroles pour des blasphèmes, et ses maux pour des preuves de son iniquité? Voilà ce que vous avez dit, et ce que vous avez fait contre un juste affligé.
  29. Fuyez donc de devant l'épée qui vous menace, parce qu'il y a une épée vengeresse de l'iniquité, qui est près de vous pocher; et sachez qu'il y a un juge au dessus des hommes, qui rendra justice à l'inconnu opprimé.

sione concusis sit; cum tamen soliti potius aut alio quovis modo dolorem levare debuisset: aspiciatur idcirco vehementer expostulans cum amicis, quòd verba ipsi molesta inculcent, et afflictum animum dixerent, utpote à quibus liberali et aculeatâ reprehensionem

sermonibus; hoc est, obtunditis, fatigatis, obruitis. Septuaginta reddunt: *Destruitis me sermonibus*. Ubi notandum, quod, cum Jobus privaretur opibus, et caderet plagis, cum corpus totum putresceret, adeo ut testâ sanien raderet, suae destructionis non meminerit; ubi autem impeteretur contumelias, et verbis aculeatis pungeretur, dolerit, ingemuerit, et se destrui lamentaretur. Nulla scilicet sunt graviora vulnera quam verborum. Id quod Origenes ad hunc locum in Catena pulchrè annotavit dicens: «Sapienter quò corporis cruciamenta toleravit non passus est verba. Contumeliam enim perferre magis est viri. Sed Jobus est athletarum fortissimus; in cuius milia nihil ita eminet, ut ejus fortitudo ac patientia: labores tamen sentit, quos ex eorum duro sermone, qui ad eum visendi causâ veniebant, hauriebant. Quamobrem, ô amici, ait, ad corporis dolorem molestiam etiam animi adhibeatis, dum me magis verbis quam dolore corpus conciditis? Non tota plagarum phalanx sic Jobum contrebant ut contumeliosa amicum verba, de quibus ita D. Ambrosius, lib. 2 de Interpellatione Job. cap. 3: «Verborum, inquit, suorum saxis lapidebant innoxium. Amiserat Job omnia sua: patiebatur vulnera caro ejus; manebat ut tentationes verborum vinceret: nihil enim sic penetrat animum sicut sermo fucatus; nihil iterum sic mordet ut durior sermo. Multi cum vicerint adhibita tormenta, sermonum duritiam non sustinerunt.» Sic ubi Philisthæi habebant Samsonem occubantem et vincunt, eum è carcere educunt, ut opprobriis saturarent; ait enim textus, Jud. 16, 25: *Sumptis jam epulis præceperunt ut vocarent Samson, et ante eos luderet: qui adductus de carcere ludebat ante eos, etc.*

Septuaginta reddiderunt juxta Codicem Complutensem, et *illudebant ei*. Jam non ferro oculos ejus petunt, non opprimunt mole pondere, sed verbis res agitur, contumelias jaculantur, conviciis alligant; et qui mole pondus sustinuit, qui occæcatus tacuit, ad contumelias et irrisivis verba sic afficitur, ut ex tunc se unâ cum Philisthæis perimere non dubitaverit. De quo ita pulchrè D. Ambrosius, epist. 70: *Gravibus in eum insultabant conviciis, quod durus et ultra ipsam captivitatis speciem vir ingenio virtutis conscio tolerabatur. Nam vivere et mori natura functio; ludibrio esse probo ducitur. Nulla sanè mors accidere potest ingenio viro, quæ illi non videatur tolerabilior quam contumelia, quam convicium. Quibus concitât D. Bernardus Serm. de Triplici custodia, ubi dicit linguam esse multo duriorum quam lanceam, clavos et spinas, quibus Christus Dominus cruciatus fuit, dicens: «Levis quidem res sermo, quia leviter volat; sed graviter vulnerat: leviter transit, sed graviter curit: leviter penetrat animum, sed non leviter exit: profertur leviter, sed non leviter revocatur: facile volat, atque adeo facile violat charitatem: facile lingua labitur, nec minus facile illabatur cordi; ita ut multis inter loquendum minis profuerit, quod propriam cohibuerit, dum non caverint alienam.» Et paulo post addit: «Nec verò hujusmodi linguam ipso*

etiam mucrone, quo dominicum latus confossum est, crudeliorem dicere verearis; fodi enim hæc quoque Christi corpus, nec jam exanime fodi; ipsis quoque nocentior est spinis quas illi tam sublimes capiti futuræ militaris impositi, seu etiam clavus ferreus quos sanctissimis manibus illis et pedibus consummativo Judaicæ iniquitatis infixit.» Longè nimirum horribilius Christo accidit linguarum spiculum quam omnia tela à perfidis Judæis contorta; unde sic Patrem orat, Psal. 65, 4: *Protege me à conventa malignantium, à multitudinis operantium iniquitatem; quia exacerant ut gladium linguas suas, etc.* An non significantius diceret: Quia exacerant gladios suos, paraverunt lancearum spicula, cuspides spinarum? cur relictis veris lancearum et spinarum spiculis ad mystica linguarum tela transit? Præclare Gilliberus Abbas, serm. 26 in Cantica sic fatur: «Horret Christus magis asperitatem morum, linguæ stimulis, quam aculeos spinarum.» Unus linguæ aculeus, quod non fecerunt millia spicula lethalia, à Jesu pectore gemitus et suspiria traxit. Vis id videre manifestus? Audi Mattheum de Christi passione verba facientem cap. 27, 39: *Prætereuntes autem blasphemabant eum moventes capita sua, et dicentes: Vah! qui destruis templum Dei, et in triduo illud reedificas: salva temetipsum; si Filius Dei es, descende de cruce. Similiter et principes, etc.* Quid ad hæc Jesus? Vir talia Judæi fatur, et Jesus clamans voce magnâ ait: *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Ecce tibi quod spicula non potuerunt, Judæorum linguæ faciunt querendum Jesum. Id quod notans D. Cyprianus lib. de Passione ait: «Clavis sacros pedes tetricantibus fossisque manibus, de vulnerum anxietate non loqueris, sed spinis sacrum caput pungentibus non queris, sed satagis ut innolescat posteris, quare derelictus à Deo videaris, expositus contumelias et ludibriis Judæorum.» Nec mireris, quod adeo Jesus præ omnibus aliis linguarum spicula sentiat. Nam quæcumque alia tela, etsi atrocia, in unius hominis ordinantur interitum, verum linguæ telum in totius orbis ruinam extenditur. Transverberat lancea pectus Jesu, clavi, spinæ et alia corpori illius percutunt, verum Judæorum linguæ petunt crucis descensum, quo totus orbis intereat. Cum itaque Christus Judæorum blasphemias tam ægrè tulerit, quid mirum si Jobus amicorum contumelias læcessit graviter conqueratur?

VERS. 3. — EN DECIES CONFUNDITIS ME, ET NON RESCISIT OPPRIMENTES ME. Numerus denarius hoc loco certus pro incerto et finitus pro infinito ponitur phrasi Scripturæ familiari, qualis illa Jacob, Gen. 51, 7: *Mutavit mercedem meam decem vicibus, hoc est, sæpè. Eodem numero finito pro infinito usus est Joannes in Apocalypsi, 2, 40: Habebitis tribulationem diebus decem, id est, multis diebus; simili modo accipitur Leviticis 20, vers. 26: Ita ut decem mulieres in uno citibano coquant panes. Num. 14, vers. 22: Tentaverunt me jam per decem vices. 2 Esdræ 4, vers. 12: Dicentibus nobis per decem vices. Ecclesiastæ 7,*

vers. 20: *Sapientia confortavit sapientem super decem principes civitatis.* Quibus locis notat Delirius noster esse paræmiam idem quod *sapè* et *multa* significentem, et confirmat auctoritate Origenis, Adamantii, Diodori, Eusebii et Procopii. Hujus autem origo dicti ex eo sumitur, quia quod in bonis malive maximum aut perfectissimum est, id veteres denario denotabant. Sic enim Latini castrorum *porta decumana*, præcipua, *unda decima*, et *fluctus decumanus*, qui maximus. Cæterum Job illorum invectivæ vertit, quòd probris afflictum hominem læcesserent, uti perspicuè declarat Nicetas in Catena, locum hunc sic exponens, q. d.: «Grave quidem est obtretracte absentibus; vos autem omni abjectâ ve-recundia mihi coram conviciis factis.» Quasi conviciaria verba non possent esse in ore illius, in quo aliquid verecundie et ingenui pudoris resederit, sed necesse sit ut mittat prius verecundiam bono viro congruentem, qui ad profrenda convicii verba descendit. Id quod statebat etiam Origenes ibidem in Catena dicens: «Sapienter quis agens flagitiosè obtretractat alteri; ubi verò pudoris lineas transierit, coram jactat maledictum.» Dum pudor ingenuus adest in homine, maxime cavet à maledictis et conviciis in aliis detorquendis, quæ ubi ab aliquando jactantur, jam signum est in illo nihil pudoris remanere. Hinc impudentium et maledicorum symbolum atque hieroglyphicum est canis, ut Pierius Valerianus auctor est. Quod divinis etiam oraculis probari potest, in quibus hujusmodi homines *canini* vocantur. Nam primo libro Regum, ubi de Nabale, homine vecordi et contumelioso, dicitur 1 Reg. 25, 3: *Erat pessimus et malitiosus*, Septuaginta vertunt: *Malignus in studiis et homo caninus*. Alias etiam lingua prompta et expedita ad maledicendum in paginis sacrosanctis cum incedendo longè et latè grassante cumque tetricis aspidi-bus componi solet. Ita enim Salomon in Proverbiis 16, 27: *Vir impius fodit malum, et in labiis ejus ignis ardescit*, hoc est, ut ait Vatablus, et verba quibus lædit sunt velut ignita, longè et latè populantur omnia, instar ignis temerè et petulantè vagantur ad contumeliam omnibus imponendam, ad honestissimos viros et religiosos maledictis proscindendos. Hunc Græcum ignem vidit etiam canorus David, et Hebraibus odis persecutus est Psal. 72, 9: *Lingua eorum transit in terrâ. Quem locum sic illustrat Chaldaeus: Lingua eorum usit sanctos terræ. Quæ flamma tam perniciosa? Quod fulmen expressum nubibus, rubro igne violentum, tantam edit stragem, et ruinam tam funestam importa? Jure igitur miratur S. Chrysostomus, in homilia de tribus pueris fornacis Babylonice, ignem vehementer accensum, et furentem veluti globos evomentem, sanctos pueros non attingere, ignem verò lingue maledica viros etiam sanctissimos urere.*

VERS. 4. — NEMPE, ET SI IGNORAVI, MECUM ERIT IGNORANTIA MEA. Id est: Malo ignorantie meæ damnum ferre, si quod sit, quam tam gravibus sermonibus vestris crudiri, quibus irritatus fortè in tantis malis ad

desperationem aut saltem animi defectionem adhar, ex quâ longè majus vulnus quam ex ignorantia accipiam. Et quidem existimo satis esse ignorare quam ab imperitiis doceri, nam pro uno quem totum errore, multos alios et fortè magis perniciosos incutiunt. Ita Stunica. Vel sic, ac si dicat: Esto ut aliqua ignorantia labore, mihi illi uni nocebit, non vobis. Ita Tiriinus noster et Joannes à Jesu-Mariâ, qui notat esse concessionem, figuram oratoribus familiarem, dum adversario conceditur aliquid quod causæ minime officiat. Status controversie inter Jobum et amicos erat, an ob antea vite crimina plectatur. Et quidem licet Jobus, ex quo disceptatio coepta fuit, multa ignorando, loquendo vel alterando peccasset, non proinde causâ caderet. Non enim disputatur, an interdicendum ignorari, errarit, lapsus vero fuerit, sed an peccarit ante calamitatem quam sustinet; quod cum ex præsentis disputationis culpis non possit convinci, concedit quod extra rem est, et quod nocere nequeat, quasi ad hunc modum effatur: Vos me acriter reprehenditis, et ex disceptatione reum pergitis; fateor ergo, esto ita sit; sic, ut Chrysostomus ait: *Ex concessione datur ita esse sicut, ut vultis; quid propterea obtinetis? Profecto non est cur efframini, et mecum insolentius agatis. Unde subdit:*

VERS. 5. — AT VOS CONTRA ME ERIGINI, ET ARGUTIS ME OPPROBRIIS MEIS. Haud obsecro arguit amicos stoliditatis et inhumanitatis non tolerandæ, quod sibi afflictio sic insultarent. Absurdum enim est vel maxime ac valde indecens etiam criminis conviciis conviciis læcessere. Nam, ut prudentissimè monet Ecclesiasticus, cap. 20, 1, *est correptio mendax in ira contumeliosus*, ita ut nihil fortissè magis indecorum et indecens sit corripienti judici, quam si contumelias et opprobriis agit adversus eos quos castigat. Et quamvis vera sint et probata hominis crimina, ob quæ duras debeat dare poenas, nunquam debet sustinere ut audiat verba immitia vel acerba; unde non est æqui judicis ad moderati hominis illum talem opprobriis impetere. Sic dicta Jobi verba exponit Olympiodorus in Catena: «Planè, inquit, istam vobis concedo hypothesis, me ob meâ peccata, ut vos opinamini, hæc mala perpeit; et illud dicitur vobis, me à rectâ viâ declinasse; denus me à vero prorsus aberrasse, et me ipsum verbis seu adeo rationibus falsis tueri; et cum sim impius, justitiæ habitum clementiri, neque opportunam à me orationem adhiberi; residet etiam apud me error, vel (ut aliis placuit interpretibus) ignorantia, nec quidquam aptè decorè loquar. Quid? ut hæc, quæ non oportebat, propter hypothesis largius sim; ut talis ferim, ut nulla mihi libertas orationis à pietatis officio, quibus olim perfunctus sum, tribuatur; ut innocentiam quoque simulam, et tanquam justus respondeam; an non decebat tamen vos flagra, sanien, vermes, honorum amissionem intuentis vereri, atque homini in dolore verba facienti tribuere? Nec verò conviciis solum, quibus me incessitis, non moderamini, verum etiam in hominem in tantâ malorum

«perpessione, in tantis ærumnis versantem, impetum
«facilis, ac propemodum pedibus obterentes insulta-
«tis.»

VERS. 6. — SALTEM NUNC INTELLIGITE, QUIA DEUS
NON ÆQUO JUDICIO AFFLIXIT ME, ET FLAGELLIS SEIS ME
CINXERIT. Dixi, inquit, vobis sæpè in errore magno
vos versari, dum hanc dolorum carnificinam propter
mea mihi peccata impositam putatis; sed nunc saltem
animos adhibete dociles, et intelligite aliter se rem
habere; nam si Deus me vehementer afflixit, neque
ullum habuit telum, quod non ad dolorem meum et
ignominiam exprompsit, atque undecumque denso
malorum omnium agmine vallaverit, fecit hoc non ut
Judex, qui peccata reorum æquã pensat suppliciorum
tribunã, sed ut pater, qui filium exercet, et ad ma-
jora quotidie subeunda comparat et instruit. De quo
vide que cap. 6, vers. 2, dicta sunt. Confert itaque
Job mala que patiebatur cum vitã suã, proindeque
invenit Deum non punivisse ipsam ex iudicio. Ubi
enim neque meriti neque delicti ratio attenditur, non
pro iudicio infligitur poena, sed pro voluntate; quæ
tamen in Deo semper æquissima et justissima, simul
et bona est, quando in bonum puniti cedit. Et ut alia
nulla subesses ratio, illa sola quod creator in creaturam
suam plenum vim habet, illi ab omni iniurificã
excusandã sufficeret. Non est ergo cur conqueramur
dum à Deo affligimur, cum ipse fecerit, qui mala omnia
in bonum nostrum convertit et adducit, ut ali-
quando potius et lætari que gratias agere Deo de-
beamus, quam quidquam contra illum iniquè loqui.
Debet siquidem fidelis animã potius attendere ad bonum,
quod ex afflictionibus lucratur, quam ad poenam
quam afflictica perpetuit. Quod etiam fecisse legitur
justum Josephum à fratribus venditum, sicut advertit
D. Chrysostomus, hom. 64, et S. Ambrosius lib.
de Joseph, cap. 12, ubi pòderat id quod Joseph
dixit Gen. 45, 5: *Nolite pavere, neque durum vobis
videatur, quod vendidistis me in his regionibus; pro salute
enim vestrã misit me Deus.* Non enim tam attendit
Joseph, quod à fratribus fuisset missus ad mortem,
quam quod à Deo missus fuisset ad vitam. Agnovit hoc
S. Augustinus, lib. 9 Confessionum, cap. 8, cum ait:
«Tu, Domine, Reclor cœlium et terrenorum, ad usus
«tuos contorquens profunda torrentis, fluxum seculorum
«ordinans turbulentum, etiam de alterius animæ
«insanã sandatã alteram, etc. Multoties enim
«venit, ut in nos collimentur sagittæ, quas minimè à
«sagittantibus mereamur, ut inde proficiamus; proinde
«deque vulnerum dolore debemus patienter sustinere
«eã maxime ratione, quod nobis maximum afferunt
«emolumentum; quanto magis proinde debemus acqui-
«nolentiter tolerare que meruimus, dum cernimus in
«nostrum profectum dirigi à justissimo et benignissi-
«mo Deo!»

VERS. 7. — ECCE CLAMABO VIM PATIENS, ET NEMO
AUDIET; VOCIFERABOR, ET NON EST QUI JUDICET. In He-
braeo est: *Ecce vociferor violentiam, et non exaudior;*
clamo, et non est iudicium. Quod, inquit, adversum
me Deus iudicem non agat, et legitimo foro causam

meam non expendat aut iudicet, vel hinc potest li-
quidò quivis agnoscere; quod cum vim patiar, et in-
iquis multis criminalionibus obruar, et innumeris con-
cidar opprobriis, clamo quotidie, neque est qui audi-
at; iudicem appello, qui malò jactatam causam ab
injuriã vindicet, sed frustra, quia nondum iudicii
faciendi tempus advenit. Loquitur quasi athletarum
more, qui ubi in stadio sunt, post finita certamina,
post hostem prostratum; ad iudicem et sententiam
iudicem, quã victores declarantur, et palmã dona-
tur, cum clamoribus abeunt. Sic sanctissimus vir
post prælia mille, post mille confictus cum diabolo,
cum uxore, inter amicorum convicia clamabat, iudi-
cium spectans, quo agon solveretur; et victor abiret
in pacem; sed ecce, ait, vociferor, et non est qui iudicet,
non est qui sententiam ferat, et bellis finem im-
ponat. Et merito, etsi diabolus toties viceat Jobas,
non absolvit certamina, usque dum cum conviciis ami-
corum configat, illaque sustinendo vincat, in quo mo-
finiuntur universa certamina, et pax tranquilla ruti-
lat. Ita D. Ambrosius lib. 2 de Interpellatione Job,
cap. 5, ait: «Nunc enim si elanat i nondum iudicium,
adhuc in agone erat, adhuc luctabatur, adhuc certami-
nem supererat illi. Non enim exivit corona. Debe-
batur illi certamen tertium, amiserat omnia sua,
«patrimonium cum filiis. Patiebatur vulnera caro
«ejus: manebat, ut tentationes verborum vinceret.»
Tunc nempe solvitur agon, tunc finiuntur certamina,
tunc pax affulget quietis et tranquillitatis perpetuæ;
cum conviciorum tentationes devictas habes. Hæc
una victoriã omnimodam tranquillitatem et pacem
parit. Hinc Paulus ad Hebræos ait, cap. 10, 52: *Ma-
gnam certamen sustinistis passionum, et in altero
quidem opprobriis et tribulationibus spectaculum facti.*
Merito vocat magnum certamen illud, in quo oppro-
bria sustinuerunt; et quasi inde nil jam belli maneat,
addit: *Et rapinam bonorum cum gaudio suscepistis.*
Post opprobriorum certamen jam non restat metus,
sed in omnibus gaudia. Tunc solum bella finita esse
et pacem animam tibi adesse puta, cum verba oblo-
quentium sustinueris invictus. Etsi mille hostes pro-
straveris, etsi diaboli jacula extinxeris, etsi martyrum
cruciatu expleveris, non firmasti pacem, donec con-
tumeliosa verba patienter tuleris.

Hinc scilicet est, quod viri sancti, ut magnitudi-
nem animi sui testentur, vel ridet, dum contumelias
afficiuntur, vel eas tacendo nihil faciunt, nec se lesos
sentiant aut fatentur, vel maledicentibus benedicunt.
Ridebat utique Job dum opprobriis afficeretur; pro eo
enim quod nos habemus: *Ecce clamabo vim patiens,
et nemo audiet.* Septuaginta habent, *ecce rideo oppro-
bria, non loquar;* S. Augustinus legit *opprobria;*
S. Ambrosius: *ecce rideo in opprobria.* Quæ verba
sic explicat, lib. 2 de Interpellatione Job cap. 2, post
medium: «Imitentur hunc virum, qui resalto suo re-
«darguebat conviciantes; ostendebat enim virtutem
«animi sui, quem contumelia non movebatur; et con-
«scientiæ innocentiam manifestabat, qui objecta non
«recognosceret, sed quasi aliena rideret. At verò si

«nobis aliquid obijciatur, dum nos purgare volumus,
«acerbamus; dum ulcisci cupimus, confitemur.» Et
capite tertio ad medium ait: «Vidit (scilicet Deus) de-
«nube et turbine, manum laboranti dedit, virorem
«caserunt, coronam detulit. Quis autem pulchrius
«quam ridere cum maledicunt nobis? Gaudere enim
«debemus si aliena dicantur, etc. Gaudere sanè et
«exultare jussit Christus Dominus suos in persecutio-
«nibus. Gaudentes ibant Apostoli à conspectu concilii
«afflicti, vinceti, verberati, ac morti tandem destinati,
«ut pulchrè advertit S. Chrysostomus, hom. 14 in
«Acta, dicens: «Non ex miraculis declarantur Apostoli
«Dei virtutem, sed ex gaudio in contumeliis, etc. Virtus enim Dei, non hominis videtur magnitudo, si
«ad opprobria, quæ humanum animum pungere et exci-
«tare solent, quis rideat, et maledicentibus homini-
«bus juxta Christi præceptum gaudeat, et exultet.
«Maledicebat Semei, mittebatque lapides contra David,
«gravissimamque exprobrabat commissã criminã; ipse verò
«tacebat, sicut advertit citatus S. Ambrosius, et silen-
«tium superabat, cui noluit noementum aliquid inferri
«per servos suos. Præclare in hac rem Seneca, lib. 2
«de Ira, cap. 34: «Pusilli, inquit, hominis et miseri est
«crepescere mordentem ut mures et formicæ, ad quas
«si manus admoveris, ora convertunt; imbecilla se-
««lædi putant si tangantur.» Idem lib. 5, cap. 3: «In-
«gens animus et verus æstimator sui non vindicat
«injuriã, quã non sensit. Ultio doloris confessio
«est. Non est magnus animus, quem incurvat injuria.
«Aut potentior te aut imbecillior læsit; si imbecillior,
«parce illi; si potentior, tibi.» Ita Stoicorum prin-
«cipis. Majoris tamen adhuc gratiæ crit, si is qui læditur
«et offendetur, in mediis ipsis opprobriis expro-
«brantium benedicat maledicentibus; quæ virtus prop-
«ria est Christianorum, juxta illud Apostoli, 1 Cor. 4,
«12: *Maledicimur et benedicimus;* et illud Apostolorum
«principis, 1 Pet. 3, 9: *Non reddentes malum pro
«malo, nec maledictum pro maledicto; sed è contrario
«benedicentes, quia in hoc vocati estis.* Debemus itaque
«rejicere post terga, nihil facere, ac penitus oblivisci
«injuriarum et offensarum, cum videamus Deum post
«terga remittere peccata nostra, non solum ut solvai
«in corpore suo factus homo, sed ut gratiã deleat, et
«miseratione remittat; alioquin cum tempus solet
«oblivionem inducere et injurias abolere, potentius
«apud nos probatur existisse quam fuerit ipsa charitas,
«quæ apud fideles omnia vincere perhibetur.

VERS. 8. — SEMITAM MEAM CIRCUMSEPSIT, ET TRANSIRE
NON POSSUM, ET IN CALLE MEO TENEBRAS POSUIT.
Narrat per aliquot versus et ampliat calamitates
suas, quibus semita, id est, vita ejus, ita erat undi-
que circumsepta, ut nullus ei esset effugii locus,
præsertim tenebris, si quæ fortassis elabendi rima
superfuisse, eandem abscondentibus. Idem quæ-
rioniã sæpè sua Job et luctuoso cantu superius pro-
secutus fuit, cap. 7, vers. 3, 4, etc., cap. 10 et
cap. 15; et passim alibi, suas et humane vite mise-
rias vehementer exaggerans; ac si pars nulla vite
suum possit, in quã non pleni calamitatum acervi,

cure, doloris molestiæque redundent. Simili tropo
seu loquendi modo usus est Jeremias dicens, Thren.
3, 6: *In tenebris collocavit me quasi mortuus sem-
«piteros; circumdeditque adversum me, ut non egre-
«diar, aggravavit compedem meam, conclusit vias meas
«lapidibus quadris, semitas meas subvertit.* Hoc malo-
rum omnium maximum censetur, si ab illo nulla
sese ostentat spes libertatis aut laborum effugium.
Nam si quando homini lux salutis aut optatæ libertatis
affluserit, respirat aliquantùm, et ipsa melioris
fortunæ cogitatio libertatem quodammodo et requiem
repræsentat. Sed Deus sic Jobum in angustias sterquilio
et sordibus, sic constrinxit pedes contractis nervis,
et neque valeat movere seipsum, et per consuetam
semitam ambulare; neque si posset, viam quippe,
quam Dominus tenebris inobscurarat, inveniret.

Similia quoque viris spiritualibus non raro acci-
dere tradunt Ascetici. Et quidem Joannes à Jesu
Mariã in hunc locum scribens multis experimentis
comperit esse aserit, viros sanctimoniam vite
conspicuos eò interdum anxietatis adduci, ut in vincula
conjecti sibi videantur, neque ullam sibi semitam pa-
tere animadvertant, quã possint evadere. Ex quo, in-
quit, quidam subit agon animi in angustias impulsus,
quem nemo satis novit, nisi qui peripetitur, cui à
prudentialibus spiritualium agritudinum medicis leniter
succurrendum, ne prægravatus animus oneri
gravissimo succumbat. Merito scãe filius Sirach ex-
cellenti iudicio cursum hunc vite nominavit *jugum
grave super filios Adæ*, Eccl. 40, 1; non jugum illud
Romanorum, sub quo ducebant vietas nationes ad
nonnullam ignominiam et victoriæ suæ amplitudinis-
que ostentationem, aut quæe bonum est è ligno le-
viori, sed jugum ex omni genere miseriarum con-
fectum, et incredibiliter ponderosum, ut nihil quidem
ingeniosissimè et verissimè dixisse videatur Euripi-
des, qui vitam vocat *innumerabilium onus malorum.*
Hinc illud dictum Solonis ab arcano sapientium prom-
ptum, cuius Clemens Alexandrinus meminit, lib. 5
Stromatum, *Quis homo est calamitas.* Mirabilis sen-
tentia, quod homo nominetur *calamitas*, non calamita-
tati obnoxius; sed prudenter ab heroe illo Græciæ et
exquisitã consideratione id pronuntiatum est. Nam ut
actus in epigrammatum poeta Marcialis lib. 14, epig.
95, Zoilum quemdam, ex omnium collatione sordi-
dum fictum et concretum, non vitiosum dixit esse
hominem, sed vitium.

Non vitiosus homo es, Zoile, sed vitium.

Ita Solon, cum videret hominem miseris frequentibus
circumseptum, animi egritudine et continuis propè
doloribus obrutum, non calamitosum illum nuncupa-
vit, sed calamitatem. Sic Nyssenus Gregorius, hom. 6
in Ecclesiasten, cum de presentis vite incommodis
multa miserans eloqueretur, ut ex illi est, dissereret,
ostendit in eã esse, *inprobam vitam calamitatum,*
et miseriarum *egras* velut vesparum latebram odiosam
et funestam. Undique volant importuna illa vespe,
et incurrit in oculos, in pectus animi sedem, in
penitissimam mentem, et cor ipsum miserimè cru-

delissimèq; dilacerant, ut ipsa carnificina Aegyptias plagas et cinipum atrocitatem aquare videatur.

VERS. 9. — *SPOLIAVIT ME GLORIA MEA, ET ABSTULIT CORONAM DE CAPITIS MEO* (1). Gloriam vocat quidquid in priori fortunâ illi ornamto atque splendori fuerat, ut puta divitias, honores, nominis charitatem, et cætera omnia quæ apud homines ipsum olim reddebant gloriosum, quibus omnibus jam se spoliatum lamentatur. Fuerat quippe Jobus, si divitias spectes, opulentissimus, si nominis celebritatem, famæ locis clarissimus, si dignitatis splendorem, rex, et quidem, ut capite primo dictum est, *magnus inter omnes Orientales*, id quod etiam hoc loco haud obscure insinuat, cum coronam, regium insignem ac præcipuum ornamentum, capiti suo detractam ait.

Vatablus cum Hebraeis refert hæc ad filios ruinâ domus oppressos. Coronam siquidem parentem filii, cum illum medium circumdant, multoq; verius, cum illum debito afficiunt honore, aut cum pater in publicum procedit, ad generosis et probis filiis circumseptus. Nec majorem aliunde quam ex talibus liberis sibi gloriam pater arrogat, nullo pulchris ornamto adornatur. Quo in sensu dicitur, Prov. 17, 6: *Corona senum filii filiorum*. Duplici quidem coronâ senex redimitur, ad generosis et nepotibus. Hinc etiam S. Augustinus infantes illos, qui ab Herode perempti sunt, innocentes matrum suarum ordamta coronasque aut redimicula intelligens, serm. 1 de innocentibus dixit: «Cum tyrannus jactaret infantes, mater crines capitis dissipabat, quæ ornamentum capitis amittebat.» Et S. Basilus in Catena, ad illa verba, Job cap. 1: *Dominus dedit, Dominus abstulit*, Jobum ita loquentem adducit: «Tandem pater sum appellatus, quamvis visum est ei qui me patrem constituit, sobolis coronam mihi rursùm adimere cogitavit; de rebus que illius sunt nihil pugno.» Vides filios coronæ similitudine significatos. Ut enim corona caput exornat, ita et filii parentes suos. Talem et veteris Patris coronam habet, scilicet Filium, quo velut coronæ diademate redimitur, juxta illud Synesii, hymno 1:

*Supersubstantialis verò fons
Coronatur pulchritudine prolis.*

Coronatur cælestis Pater, coronatur quoque B. Virgo, quæ mater est. Hinc illud S. Bernardi, serm. 5, super Missus est, ubi sic B. Virginem alloquitur: «Nescies virum, sed gignes filium; qualem filium?»

(1) *Gloriam meam à me detraxit, me gloriâ meâ exiit; quum ante in honore essem et pretio, nunc obscuro jaceo et contemptus. Quidam opes, per quas quis honoratur, vel prudentiam et sapientiam, quæ homines celebrat et gloriosos reddit, intelligunt; sed generaliter existimatio, splendor, opes, et quicquid erat, quo ante celebris fuerat, indicari videtur. Idem dicitur altero hemistichio: *spoliavit coronam capitis mei, abstulit id quod mihi ornamto erat*, et velut coronam me contorcebat. Quidam Hebraeorum per coronam filios intelligendos putant, ex Proverb. 17, 6: *Corona senum filii filiorum*. Sed coronæ imagine figurat omne quod homini vel rei affertur est ornamto et dignitat, vid. Ezech. 16, 12, 21, 51, Proverb. 4, 9, Thren. 5, 16.*

(Roscnmuller.)

«Filius paternæ charitatis erit corona tua castitatis.» Christus ejus corona est, quo nobilior illustriorque inveniri non potest, ut pulchrè S. Amadeus, homil. 6 de laudibus B. Virginis: «Corona, inquit, capitis ejus Christus est, dicente Sapientissimo, quod filius sapiens corona sit matris suæ. Et quis quæritur illo qui est Patris sapientia? Bene autem corona de lapide esse dicitur, quia in novo et veteri Testamento nomine lapidis Christus significatur. Dicitur est lapis propter potentiam, pretiosus propter gloriam.» Sic ille. Unde patet non esse quidem novum insolensque coronam de filio dici. Sed prior explicatio est magis litteralis et propria hujus loci, ut scilicet corona sumatur pro splendore quem antea obtinuerat.

VERS. 10. — *DESTRUXIT ME ENDIQUE, ET FEREO* (1), ET QUASI EVULSÆ ARBORI ABSTULIT SPERM MEUM. Undique se destructum vel discerptum ait, quia malum obsequio quadam illi circumducta fuit, ne quid intactum remaneret; opes, honor, proles, amici, corporis sanitas, animi serenitas erepta sunt, ut agnive conferto et cuneato cingeretur. Eleganter verò subjungit sublatam spem quasi arbori evulsæ. Arboris quippe scissæ, cujus stipitis pars cum radicibus in solo relinquatur, spes non perit, cum ramos iterato partu producat, seseque in comam effundat; at si ab radice eruat, si à fibris ipsis extirpetur, nihil ei omnino spei supererit, quia penitus illic exarescit; quamobrem evulsæ stirpitis arbor amissæ spei hieroglyphicum censetur. Job itaque sub hæc evulsæ arbori similitudine se omnem posteritatis spem amissæ lamentatur; quippe qui liberis ad unum omnibus ruinâ domus oppressis et extinctis, præ nimia aegritudine insuper gignendi potentiam amisit, et instar ligni aridi jam nunc per mortem evellendus videatur. Quare non malè Hugo, Tietelmannus et Cajetanus spem hoc loco filios et filias interpretantur; siquidem in filiis pater mortuus quodammodo reviviscit, juxta illud Ecclesiastici, 30, 4: *Mortuus est pater ejus, et quasi non est mortuus; similem enim reliquit post se.*

Tropologicè. Tot nonnunquam tantasque nobis Deus immittit tribulationes, ut nos undique destrueret vellet et quasi avulsæ arbori omnem resurgendi spem penitus abstulisse videatur. Sed non idcirco vir justus dimittit unquam spem illam theologiceam, quæ non confundit, certus cum Apostolo, *quia neque mors, neque vita, neque angeli, neque principatus, neque virtutes, neque instantia, neque futura, neque creatura alia poterit nos separare à charitate Dei, quæ est in Jesu Christo Domino nostro*. Esto enim ut ad tempus in summis angustiis versetur, securus est tamen, quia Deus non destruet eum in finem; et quantumvis ipsum hic mori contigerit, nequaquam tamen evellat radicem ejus de terrâ viventium; quod impio Deus per

(1) Hebraeus: *Confrégit me undique, et tui; abeo, perco, ceu arbor, quæ confringitur seu evellitur, vel sepes quæ scinditur et evellitur.*

(Calmet.)

Psalmista minuitur. Hinc licet Jobus, prout verba ejus sonant, presentis ac mortalis hujus vitæ ac fluxæ prosperitatis spem omnem abjecisse videatur, æternæ tamen ac futuræ vitæ spei plenus erat, qui (ut paulo post infra, versu vigesimo quinto, videbimus) tam pulchrè de resurrectione philosophatur. Neque verò etiam in hæc vitâ in posterum Deus Jobum penitus dereliquit, sed satis exercitato et probato paulo post reddidit omnia quæcumque fuerant ei duplicia, et *benedixit novissimis Job magis quam principio ejus*; ut in calce Libri commemoratur. Cæterùm hæc Jobi non dissimiles hominibus spiritalibus affectiones in ariditatibus et anxietatibus ac desolationibus internis non raro accidere solere compertum est, ita, ut qui Deum aliquando propitium et facilem experti sunt, videantur sibi adeo longè rejecti, et à Dei consuetudine repulsi, ut nulla spes recuperandæ internæ illius prosperitatis in animis dejectis emineat, quam quidem ipsi animadvertant; quod mirâ Dei providentiâ contingere procul dubio asserendum est, ut Ascetici scriptores passim docent.

VERS. 11. — *IRATUS EST CONTRA ME FUROR EJUS, ET SIC ME HABUIT QUASI HOSTEM SUUM*. Furor et ira, prout alii affectus humani, traducuntur in Deum per similitudinem quamdam affectuum quales ab homine irato procedunt. Nam quod ad rem attinet ipsam, compertissimum est naturam divinam ejusmodi motus pati non posse, cum sit ipsamet serenitas et tranquillitas. Quid autem istiusmodi locutiones significant, quæ Deo iram tribuunt, cum in Deo ira non sit, diversimodè exponunt Patres; ac in primis S. Dionysius scitè monet illas *hyperbolicas*, id est, eo quo Deum deest modo, accipiendas esse, scilicet sine turbulentia passionis, quæ in divinum Numen non cadit; quinimo docet etiam in angelis longè aliter quam in nobis oportere vim irascibilem considerare, ut videlicet significet, «masculam eorum rationem immutabilemque statum, in «deiformibus istis immobilibusque sedibus firmatum.» Quomodo autem iræ et furores, ebrietates et crapula, somni et evigilationes, juramenta et maledictiones, similesque locutiones, quæ de Deo in Scripturis enuntiantur, intelligende, et per dissimilitudinem explicandæ sint, in symbolica theologia, quæ magno Ecclesiæ damno interdidit, se fusius explanasse commemorat cap. 5 mysticæ Theologiæ, atque epistolâ 9 ad Titum. «Nos autem (inquit Clemens Alexandrinus, lib. 2 Stromatum) hæc non cessamus carnaliter intelligere, et ex nostris animi affectionibus deducere «Scripturas, et Dei imitabilis voluntatem nostris motionibus similem accipere; ut nos autem audire possumus, ita in Omnipotente habere existimantes, «impie aberramus; sed ut nos audire poteramus, qui «carne eramus illigati, ita nobis sunt locuti propheta, «Domino se salubriter accomodante ac demittente «ad hominum imbecillitatem.» Et Pælagio lib. 1, cap. 8: «Non enim Deus irascitur, ut nonnullis visum est, sed per suam in homines benevolentiam à plurimis quidem abstinere hortatus est, omnia autem que sunt agenda indicavit. Bona autem est hæc ars,

«terrere ne peccemus.» Sanctus Damascenus, lib. 1, cap. 14: «Per iram, inquit, et indignationem Dei «intelligimus voluntatem ipsius odio vitii flagrantem, «illudque aversantem; nam et nos ea que cum voluntate nostrâ pugnant odio habentes, in iram prorumpimus.» Eodem sensu Chrysologus, in sermone 45: «Ira, inquit, Dei est delinquentium poena; furor Dei est «supplicium peccatorum.» Sed hæc, ut bene notat Pine-dæ noster, iræ divinæ significatio neque in Jobum, neque in hunc locum quadrat, cum innocens patitur; non enim impium quid gessit in opere, sed neque peccati labis suis, uti Deus ipse testatus est. Melius ergo alii per iram Dei aut furorem iræ intelligunt cruciatum, dolorem aut aliam plagam molestissimam à Deo irrogatam, qualem scilicet inferre solent iratus homo; ut sit figuram loquendi modus, quem admodum tropicæ istiusmodi locutiones sapienter explicat Nazianzenus per antistiphenem, id est, conversionem eorum que in nobis sunt ad Deum relatorum, dum in Iamblicis sic ait:

*Antistiphen fac cogites, et totam habes.
Nam bile quoniam conciti aliquem cedimus,
Iram proinde cum ferit damus Deo:
Sic visum et aures, sic manus hæc finimus,
Dantes supremo Numini hæc quibus utimur.*

ET SIC ME HABUIT QUASI HOSTEM SUUM. Modus est lamenti similissimus isti quem Jeremias in Threnis exproprasset: *Tendent arcum suum quasi inimicus, firmavit dexteram suam quasi hostis*. Cujusmodi sermo graviter afflictorum proprius est, cum tamen se adeo amari in animum inducat suum, bisque ærumnas in bonum ac profectum suum directas existimat. Quapropter Joannes à Jesu Mariâ parcedum ait veris Dei cultoribus acerbè vexatis, si, dum recrudescit dolor, hujusmodi querimoniis utantur.

VERS. 12. — *SIMUL VENERUNT LATRONES EJUS, ET FEREBUNT SIBI VIAM PER ME, ET OBSIDERUNT IN GYRO TABERNACULUM MEUM*. (1) Hic explicat, quomodo se Deus in hoc congressu gesserit ut hostis; nam et copias conscripsit armavitque, quas in Jobum invexerat, et ab illo omnes ac commoditates et subsidia submoverat, quibus arce posse aut impetum hostilem sustinere. Latrones autem, olim milites dicebantur, ut Varro ait, lib. 6 de Lingua Latinâ, à latere sic dicti,

(1) Exhibetur hic Dominus cum princeps, copias suas in hostem mittens. Ejus agmina in me ruerunt, hæreditatem meam vastarunt, et undique me clausum obsident. Dei agmina ipsa sunt mala, quæ Jobum ordine invaserunt. Hebraeus: *Simul venerunt turma latronum ejus, et straverunt super hereditatem meam viam regionem*; vel straverunt super me viam suam; aggerem, ferè dicam, super me struxerunt, ut eummodo transirent: *Et castrametati sunt in circuitu tabernaculi mei*. Nomen latronum hic nihil invidiosum habet: sonat enim milites, pro præcæ veterum consuetudine, quæ furtum seu direptionem terrarum ac agrum habebat minimè nefarium inter populos nullo fœdere conjunctos; atque ita sese bello etiam non indicto lacebabant. Hoc sensu fur appellari injuriosum non erat. Furandi artem Mercarius docuisse, pagani narrant. Autolycum laudat Homerus eo nomine quod fur esset eximius, cui Mercarius artis illius munus dederit.

(Calmet.)

quia circum latera erant regi, atque ad latera habebant ferrum, quos postea a stipatione stipatorum appellarent; hinc ad quosvis etiam alios milites significandos eadem vox adhibita est, ut Servius notat in lib. 12 Æneidos, non procul ab initio: *Latrones vocantur conducti milites*. Et Festus Pomponius: *Latrones eos dicebant, qui conducti militabant, ἀπὸ τῆς λατρίαις*, quorum merces λατρεῖν dicitur. Ex Hebræo autem hoc loco etiam verti potest exercitus aut agmen, scilicet tribulationum et dolorum, vel, ut Septuaginta vertunt, tentationum, vel, ut Gregorius exponit, damonum, vel proprie Chaldaeorum latronum, de quibus cap. 1, vers. 17, actum est. Illud autem: *Fecerunt sibi viam per me*, referri videtur ad militarem licentiam, quando scilicet milites invadunt alienas regiones, et diripi prædiorum hortorumve muris ad sepi-bus, viam sibi faciunt per loca olim clausa et culla, omnemque amenitatem ac letitiam demoluntur. Vel fortè visitatum erat inter Idumæos, quod fecit olim Josue cum regibus à se domitis, in quorum cervicibus jussit ut poneret pedes exercitus victor; quæ summa erat miserorum ignominia et acerbus dolor. Sic in libro Josue habetur, cap. 10, 24: *Cumque educi essent (nempe quinque reges) ad eum, vocavit omnes viros Israel, et ait ad principes exercitus qui secum erant: Ite, et ponite pedes super colla regum istorum*. Aliud quid durius læsisse dicitur David, ut super hostes victos transiret tribule, et trahere et ferrata carpenta. Hoc verò nil aliud est, quam facere ex hostibus viam, quam calcarent et hostium pedes et plaustrum rote. Neque aliud patitur via, quæ victorum calcantur pedibus, et carpentorum rotis conteruntur.

Hanc explicationem confirmat Isaias, ubi talem minatur Idumæorum populo qualem victus ab hoste potentiori subire cogitur ignominiam. Iubet enim victor et barbarus inimicus Judæis, ut seipso sternant humi, ut quemadmodum per viam, sic ille per Judæorum strata et incurvata corpora transiret: *Et dixerunt (scilicet hostes) anime tue: Incurre, ut transiamus; et possisti ut terram corpus tuum et quasi viam transeantibus*. Quæ expositio est Sancti nostri, mihiq; præ cæteris placet, cum hic allegorici sibi sermo, et à re militari translatus. Quod autem ait: *Et obsederunt in gyro tabernaculum meum*, nonnulli putant esse ἰσχυροὺς ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ. Nam prius est obsideri civitatem aut tabernaculum, quam victum aut obsessum hominem ab hoste conculcari. Sed bene ibidem notat Sanctus noster sic etiam accipi posse, ut hoc modo conculcari dicatur obsessum tabernaculum et preciosa via, ut illi nullus pateat ad libertatem seu fortunam meliorem aditus. Quod lamentabatur Jeremias in Threnis, cap. 5, 5: *Edificavit in gyro meo, et circumdedit me felle et labore*. Quod item paulò ante significavit Jobus versiculo octavo: *Scintillam meam circumsepsit*, etc. Atque hæcenus quidem exposuit Jobus, quæ fuerint hostiles et adversarie machinationes; deinceps verò removet illa quæ, in hoc loco, longo difficultique congressa subsidio

illi esse debuissent, fratres videlicet, amicos, domesticos, quoque aut generis communio sociatam, aut de quibus ipse prius humanissime ac liberalissime meritis fuerat; unde subdit:

VERS. 15. — FRATRES MEOS LONGÈ FECIT A ME, ET NOTI MEI QUASI ALIENI RECESSERUNT A ME. — VERS. 14. — DERELIQUERUNT (1) ME PROPINQUI MEI: ET QUI ME NOVERANT OBLITI SUNT MEI. In hoc etiam Job Christum à discipulis derelicti tyrum gessit. Optimè autem hominum ingenium ob oculos ponit, et quæ ratione mortales amicitiam et benevolentiam, quam frequenter usurpant, et de quâ gloriari solent, inter se colant, ut discamus ab hominibus spes nostras abducere, et in Deo solo collocare, momente propheta Jerem. 17, 5: *Maledictus homo qui confidit in homine*, etc. Cui consentit Davidis illud effatum è spiritu principatù haustum, Psal. 59, 15: *Quia vana salus hominis*. Homo enim sæpè in officio et amicitia languet, et obliviscitur, et contemnit, spemque frustrat; et quod vult nequit, et querit potius sua quam aliorum commoda, vānus est, vanitasque ipsa; denique facillè emoritur. Unde fatui omnino qui confidunt in homine, cum nemo sibi certa promittere de aliena voluntate possit. Et innumeris propè exemplis docemur infido fundamento inniti, quisquis alienæ voluntati innititur, cum nulla propè arundo tam variis agitur ventis, quam hominis animus omni flexibilior arundine; è minima causâ ex amore exurgit in odia, inò è nulla causâ, è beneficiâ manu in ferrum et sanguinem. Quid? Quòd plures ferè viros magnos consanguineo magis quam extero eccidisse ferro reperias, ut nec fratri neque adeò conjugi fidi possit.

Hanc humanæ vitæ labem cum propheta pii animadvertent, studuerunt monitis suis omnes in officio continere, et stultam in hominibus fiduciam auferri. Creber est in cæ re vates Regius, et aliquando verò negat generatim spem in homine collocandam, aliquando nominat disertè principes, in quibus plus periculi videbatur, Psal. 145, 5: *Nonne confidere in principibus, in filiis hominum, in quibus non est salus*. Per principes intelligit, ut Septuaginta vertunt, ἀρχόντων, omnes dignitate et auctoritate præcellentes, reges, duces, prefectos, magistratus, quosque jus in alios obtinent. Ad hujusmodi homines, qui inferioris sunt note, facillè adhaerescunt, eos verentur, eos colunt ob potentiam, decus, opes, et gratiam et juvandi potestatem; et Dei oblitii et amabilissimæ gratiæ ante fuerant.

(1) *Cessaverunt, vel desierunt, sub. me consolari et invisere*. Desiderant ab officio solitis, Defecerunt ab officio humanitatis; vel, à me se averterunt; vel, desierunt esse, sive, non sunt, vel, nulli sunt; non habeo illos amicos. Nemo ad me accedit, ut olim habebam comites, clientes, etc. Non erant tales quales ante fuerant.

QUI ME NOVERANT, ET NOTI MEI, vicini, i propinqui, cognatione vel affinitate, necessarii, vel consanguinei, vel cognati, mei, assentes me.

OBLITI SUNT MEI, sive ME; sic agunt, quasi me non novissent. Obliti sunt amicitiarum erga me. (Synopsis.)

videntiæ, quæ nunquam indormit rebus fidelium atque iustorum, in eos spem animi sui omnem transtulerunt, illos demereri omni genere officiorum conantur, eisdem serviant et insidiosè adulantur, neque timent eorumdem causâ divinam legem impiè et indignè violare. Sed nolite, inquit David, *confidere in principibus, in filiis hominum*, in filiis Adam, oblivisis, superbis, nihil curantibus, qui vobis etiam miseris et inanihus illudant, vos abiciant, fallant fidem, spem frustrantur, ut non sine causâ etiam Michæas in oraculis quoque suis posuerit, cap. 7, 5: *Non credere amico, non confidere in duce*.

Sed demus magnos illos viros et sublimes dignitate interitum ad clientes benevolentie suæ oculos adiacere, prestare iisdem opem et auxilium, tueri afflictos moerentesque recreare; quamvis tandem id futurum est? Sunt enim filii hominum, hoc est, mortales, eodem è luto compositi, ruinosi. Abiit in fumum lux illa omnis radiantis auctoritatis, pompa illa fulgens opibus atque potentia ut pueris bulla crepat et diffatur, et secundum propheticum dictum, omnium propè eorum hominum memoria cum sonitu perit. In his ergo sapiens, et amissi christianæ vite omnia dimittens, fiduciam collocandam putet? Sed nec in fratribus quidem salus aut fiducia est ponenda. Nam, ut in proverbio est, *fratrum quoque gratia rara est*. Unde David quoque non secus ac Job in personâ Christi lamentatur, Psal. 68, 9: *Extraneus factus sum fratribus meis*. Septuaginta vertunt, quod vetus Psalterium verbum è verbo reddidit: *Alienatus factus sum fratribus meis*. Et ut frater non esset animo alienus, parum tamen aut nihil potest nobis conferre ad salutem, ut idem Psaltes regius alibi testatur, Psal. 48, 8: *Frater non redimit, redimet homo?* Sic hoc legendum esse cum interrogatione monet S. Basilium, aliquin rependenda esset negotio de more Scripturæ sanctæ. Est enim sensus, quod cum frater non redimat, multò minis alius homo redempturus sit; quò à fortiori confirmatur quò dicebamus, nullam in hominibus fiduciam esse collocandam. Ille ergo prudens est, qui in solo Deo spem omnem ponit; nemo hunc fallat, nulli doli evertent, nulla subvertet prudentia. Neque enim ulla comparari divinæ sapientiæ potest. Vide plura de his supra, cap. 1, vers. 10, cap. 6, vers. 15, et passim alibi. Eodem etiam spectant quæ sequuntur.

VERS. 15. — INQUILINI DOMUS MEÆ (1) ET ANCLLE MEÆ SICUT ALIENUM HABUERUNT ME, ET QUASI PEBERIGRIS FUI IN OCVLIS EORUM. Et summosam suam conditionem amplificat, docetque quam gravia et prorsus indigna patiatur, scilicet inquilinorum, ancillarum et servorum contemptum. Inquilini autem illi dicuntur, qui in alienis habitant ædibus, sive simul cum do-

(1) *Habitatores, sive habitantes (vel commorantes) domus meæ, sicut domus, hospites et advena, quibus hospitalitatis exhibui. Intelligo in universum omnes qui in ejus domum se receperunt, vel illi quo modo versarentur, sive tanquam domestici, sive frequenter cum eo conviventes.*

(Synopsis.)

mino, sive seorsim. Accipiebat igitur Jobus, utpote liberalis ac clientis, in domum suam peregrinus, illisque aliquandiu de rebus ad vitam necessariis commodabat, ut ipsemet docuit infra dicens, cap. 31, 52: *Foris non mansit peregrinus, ostium meum viatori patuit*. Sed illi jam ad miseram fortunam redactum neque aspectu dignati sunt eum, quem habuerant officiosum et piùm. Quò factò sanè non se Jobi, sed fortunæ ejus ac temporis amicos fuisse comprobarent. Nam, ut Menander ait,

Amico qui assentatur læto tempore,

Non ille amico amicus est, sed temporis.

Quos meritò execrat Euripides, in Hercule furente dicens:

Odi hos amicos, benefici canescere

Qui gratiam patitur, et de prosperis

Sibi gratia sumpta, tibi tribus se subtrahunt.

Tales rectè hirundines esse dixeris, quæ, cum hospitio indigent, tibi canunt, ast hieme discedunt. Quare, ut Pierius notat, lib. 56, symbolum erant amici infidi, ideoque domo extrudendas aiebat Seneca; et Pythagoras: *Hirundines sub eodem tecto ne habeas*. Pulchre ad hanc rem Cicero, vel quisquis auctor ad Herennium, lib. 4: *Ita ut hirundines castivo tempore præsto sunt, frigore pulsæ recedunt; ita falsi amici sereno vite tempore præsto sunt, sicut aliquæ hiemem fortunæ viderint, devolant.* Id quod sententiosè significavit Strabones, Eccli. 6, 8: *Est enim amicus secundum tempus suum, et non permanebit in die tribulationis*. Eademque sententiam varians, et explicans quare sit tempus quod respiciat, qui sua, non amici commoda æstimat, subdit, cap. 6, 10: *Est autem amicus socius mensæ, et non permanebit in die necessitatis*. Unde ductum illud vulgare et antiquum proverbium: *Oliæ amicitia* Quos lepido describit Euripolis,

Amicos juxta sartagine, et inter prandium.

Et è Gnomis ex incertis auctoribus collectis hinc quadrat illud:

Re non amant plerique, sed mensâ tenent;

de quibus Horatius illud verè:

Diffugiunt calidi

Cum face siccatis amici,

Ferre jugum pariter dolosi.

Sic nempe mortales inconstantissimæ fortunæ varietatem sequuntur. Accrescent opes? undique advolabunt qui amicitiam ambiant; decrescunt? celeribus avolabunt, quam advolaverant, comedones, laudatores. Gratiâ aliquis valet apud reges et principes ne nomine quidem ante notus? inveniet veteres amicos, quos nec viderat ante, inveniet novos. Excidit gratiâ? Nec veteres jam amici nec novi sunt, inò omnes illi, quales ante erant, hostes sunt. Factum in Petro, qui secundam Domini fortunam secutus, adversam fugit; inò in hæc Dominum negavit, et quidem ad ancilla vocem; steterat cum Christo in monte Thabor, inter convivium Zachari, Mattæi, Canæ Galilææ, in panum multiplicatione, agni Paschalis esu, miraculorum operatione; nimirum secunda hæc

erant. Et quis non amet esse mensarum socius? Quis destituit dominum servus in prosperis? Quis inter fortunata non praeferat amici nomen? At ubi adversa ingruunt, magis si obruant, evolvant fortunam nostrarum amici. Hirundines cogita et ciconias astatas amicas, inimicas hiemis.

VERS. 16. — SERVUM MEUM VOCAVI, ET NON RESPONDIT; ORE PROPRIO DEPRECABAR ILLEM. Aequus calamitatis suae astimator, Jobus merito inter alia quae illi gravissima accidebant, servorum, qui tempus ad obsequendum antevertere debent, insolentiam recenset. Quid enim indignius, quam virum regis dignitate sublimem, cui inservire paulo ante gloriosum ducatur, eò delabi, ut famulos vocet ac precetur, ipsique vel se non audire simulent, vel aperta impudenti rogantem responso minime dignentur? Fieri quidem potest, ut servus alicujus regis adeo sit contumax, ut dum rex aliquid praecipit medio alio servo, aut per internuntium vel litteras, dissimulet, et non faciat; nullus tamen ita rebellis est, ad quem si rex ipse e majestatis fastigio et regali curia descendens, aliquid ore proprio blande suaviterque praecipiat, non statim illud opere compleat. Erat quidem Job rex quem Isidorus, lib. de Vita et morte sanctorum, regem Idumaeorum, Gaudentius Brixianus, Praefat. Tractat. in Scripturam, regem Arabiae, Casarius, S. Gregorius Nazianzenus germanus, Dialogo tertio, regem Hussitanum appellant; et Pineda noster in c. 3, n. 18, regem regum fuisse dicitur posse probat; nihilominus vocavit servum suum non per atheniensem quempiam aut servum alium (quia jam illi, quasi nunquam eum cognovissent dominum, aliò recesserant), sed propria voce, eaque exanimata et flebili ac deprecabunda; qui tamen contra omnem humanitatem et fidem obdurerat, neque respexit quem ante in meliore fortunâ suscepserat et formidaverat.

S. Gregorius B. Jobum Christi personam cæteris prophetis excellentius expressisse observans, ut qui non tantum verbis, sed et actionibus ac passionibus eum retulerit, signanter hoc loco allegoricè per servum, Judaeorum populum intelligit, quem Deus primum per alium servum, scilicet Moysen, vocaverat et praecipit insinuerat, ac demum ore proprio per Christum Filium suum unigenitum blande suaviterque allocutus, quinimo deprecatus est. Hoc itaque in beato Jobo tanquam in figurâ praecessit, quod in Dei Filio completum est, qui verè dicere potest: *Servum meum vocavi, et non respondit mihi; ore meo deprecabar illum.* « Quid enim (inquit S. Gregorius, lib. 14 Moral. cap. 19) Judaicus populus nisi servus fuit, qui non amore filii obsequabatur Domino, sed timore servili? Quia de causâ Apostolus eum describit habentem spiritum servitutis in timore, Rom. 8, 15, et 2 Tim. 1, 7. Hunc servum vocavit Dominus, dum quæ agenda erant per alium servum, Moysen scilicet, et intimavit; de quo ipse dixit, Num. 12, 7: *Servus meus Moyses, qui in omni domo meâ fidelissimus est; ore ad os loquor ei.* Quam ob causam fidelem servum domus Dei vocavit illum Apostolus, quia quæ

Dominus ei dicebat, ut nomine suo præcipere populo, fideliter referebat. Signanter autem praecipit Deus per Moysen, ut unusquisque alterum diligeret; servus tamen ille non respondit Domino. Tunc enim servus, cui aliquid praecipitur benè respondet, quando opere complet quod praecipit est. At Judaicus populus non solum non fuit Domino obsecutus, sed potius illud ore repetebat: *Diliges amicum tuum, et odio habebis inimicum tuum.* Quamobrem ipsemet Rex regum, quod antea per servum imperaverat, è regalibus sedibus veniens, et ad servum accedens, ore proprio clarè et expressius praecipit. Aperiens enim os suum manifestè dixit, Matth. 5, 64: *Ego autem dico vobis: Diligite inimicos vestros, q. d. Ego ipse, qui ante incarnationem meam, per Moysen vobis praecipit, ut inimicos diligeretis, quia id facere concessistis, ecce ad vos de coelis venio, et dico: Diligite inimicos.* « Benè autem, inquit S. Gregorius, dicitur: *Ore proprio deprecabatur illum;* quia in carne monstratus mandata vitæ humiliter dixit; blandè scilicet ac benigne, et quasi rogans ac deprecans, et magno adhibito præmio agenda praescripsit; potestque dicere quod Joseph, Genes. 45, 12: *Et oculi vestri vident quòd os meum loquatur ad vos.*

Mysticè item Dominus servum suum vocat, cum justum in aliquâ vocatione positum donis ad eum splendendam accommodatis cumulatis; servus verò non respondet, cum dona illa in actionibus suo statui debitis non expendit. Hoc enim est quod dixit S. Gregorius, lib. 14 Moralium, cap. 19: « Vocat nos Deus, cum muneribus praevinit; respondemus verò vocationi ejus, cum dignè juxta percepta munera deserimus. » Ore suo deprecatur, cum per prelatos, per quos Deus solet loqui, et cum per inferiores instinctus justum de rebus ad statum ipsius attentibus admonet; qui tamen cum eas actiones non dicit, quasi surdus efficitur, qui utique audire curaret, si ista peculiariter virtutis opera quantum momenti sunt sciret.

VERS. 17. — HALITUM MEUM EXHORRUIT UXOR MEA (1), ET ORABAM FILIOS UTERI MEI. Ipsam quoque uxorem, quam illi connubialis fides arctissimo nexu copularat, usque adeo gravem è sanioso corpore foetorem halitumque suum aversatam ait, ut ab ipsis conspectu procul abierit, et filii etiam rogati ad eum accedere detrectarint. Ominò quidem verosimile videtur halitu foetido corporis tabescentis Jobum cuilibet ad obsequium propius accedenti fuisse molestissimum; at foetentem halitum charitatis uxoris et fides conjugalitatis superare debuerat, quæ lex connubii est. Filii quoque debuerant parenti morem gerere, praesertim in extremâ necessitate constituto, et, quod est planè admirabile, roganti. Verùm patientia viri fortissimi sic exploranda fuit.

Notandum hic non fieri mentionem filiorum et

(1) Hebr. ad verbum: *Fastidio est uxori meæ; abhorret et refugit meum halitum ob foetorem uxorem meorum et oris mei.* Syrus: *Alienus factus sum uxori meæ.* (Rosenmuller.)

uxore præcipi susceptorum, si quippe omnes simul convivantes interierant, ut capite primo dictum est; sed aliorum, qui heredes non erant, quos uxores alicæ non domui præfectæ, sed proli destinatae, quas concubinas Scriptura vocat, ei generant, quemadmodum de Abraham, Jacob et aliis ejus ætatis, aut etiam posteris, viris sanctissimis memorie proditum est; quod septuaginta Interpretes apertè notarunt his verbis: *Et invocabam blanditiis filios concubinarum mearum.* Ibi observandum illiberate ingenium filiorum, quos è concubinis susceperat.

Allegoricè S. Gregorius, lib. 14 Moralium, cap. 21: « Quid, inquit, uxor Domini nisi Synagoga accipitur in legis foedere carnali ei intelligentiâ subjecta. Halitus verò ex carne est. Sed infidelis populus carnem Domini carnaliter intellexit, quia purum hunc hominem credidit. Halitus ergo ejus uxor exhorruit, quia Synagoga eum, quem videbat hominem, Deum credere expavit; cunctique ab ejus ore verba corporaliter audiret, in eo intelligere divinitatis arcana recessavit, et creatorem non esse credidit, quem creatum vidit. Carnis ergo halitus carnalis uxor exhorruit, quæ carnalibus sensibus dedita incarnationis ejus mysterium non agnovit. » Sic ille eleganter hæc de Synagoga, quæ jure Christo desponsanda fuerat, intelligit; exhorruit enim Christi halitus, nec ferre illum valuit, cum doctrinam ejus tanquam injucundam, et verba ejus tanquam aspera præ incredibili in illum odio et invidia non modò non admisit, sed ne audire quidem sine stomacho potuit. Jam verò quis non vehementer obstupescat ejus halitus exhorruit, de cujus ore ac labiis innumeras olim laudes decantaverat, cum diceret, Cant. 5, 15: *Labia ejus sicut distillantia myrrham primam, et dulcedo mellis sub lingua ejus?* Sed inde accidit, ut postea ejus halitus exhorruerit, quia labia ejus etsi suavissimum spirarent odorem, erant tamen quasi myrrha amara. Etenim quæ de ore Christi procedebant, illis aspera supra modum et amara videbantur, nec ferre illum poterant, cum eorum superbiam, hypocrisim et avaritiam insinularet et reprehenderet; nihil sanè illis amarum esse poterat, quam cum ille sic in eorum vita invehetur, Matth. 13, 8: *Hypocritæ, benè prophetauit de vobis Isaias: Populus hic labiis me honorat, etc.; cum similes illos sepulcris dealbatis diceret; cum ex Deo non esse, sed ex patre diabolo affirmaret, et similia.* Propterea ergo Christi halitus exhorrebant, id est, verba vitæ aversabantur et contemnebant.

VERS. 18. — STULTI QUOQUE DESPICIERANT ME, ET CUM AB EIS RECESSISSEM, DETRAHEBANT MIHI. Insuper, inquit, homines me aspersionibus, et licet praesentes non adeo effrenatè agerent, absentes tamen mihi obtractabant. Meritò sanè stulti vocantur, qui alium quempiam eà solum de causâ despiciunt quòd in ærumam incidit, cum aliquando vir sapiens ac fortis sit; neque culpâ tetrâ vacare potest ejusmodi viri reprehensio et obtractatio; quinimo potius ex hoc ipso capite vehementer laudandus, qui justus cum

sit, peraceribim sortem fert, et in medio malorum turbine nihil de virtutum studio, nihil de pietate remittit.

Porrò ille dicendi modus: *Cum ab eis recessissem detrahebant mihi,* abjectum et sordidum ingenium detractorum indicat, qui eos, quos absentes vituperant, neque corrigere neque admonere coram audent; genium eorum imaginem nobis ob oculos ponit David, dum representat nocturnum venatorem, qui arcum manu ferat chalybeum et intentum, nigram autem ad latus pharetram sagittis plenam, non decisit auriferâ ex arbore, quam poeta in viâ ad Acherontem ponunt, sed ab ipsis Erebi lucis et è taxo mortiferâ decerpit; tum ad picturam hoc addit epigramma, Psal. 65, 4: *Intenderunt arcum rem amaram, ut sagittent in oculis immaculatum.* Quid intelligat per arcum, ostendit, cum addit *rem amaram*; S. Hieronymus legi, *verbum amarissimum, secutus, opinor, Symmachum, qui non rem, sed λόγος, sermonem, habet, et sic vertit: Impleverunt arcum suum sermone amaro;* sed Vatablus ex Hebræo clarissimè: *Ceu tenso arcu amara verba pro sagittis ejaculantur, ut in absconditis imocentem feriant.* Has ergo sagittas ideo sanguine venenatas calumniosiores et detractores mittunt in oculis, vel, ut vertit S. Hilarius, in obscuro, fletam personam indant, verborum involueris et objecta veluti nube mantium suam inobscurant; hoc callida machinatione contentum, ne videantur aliorum famam et honorem velle minuire, ita feriant et lacerant in obscuro. Quare Synesius, epist. 44, cum hoc ipsum vitium insequitur, obtractores ait *ex obscuro vulnus infligere.* Quo in loco vir doctissimus meo judicio respicit ad Thucydidam narrationem lib. 5, quam etiam attulit Themistius, oratione quartâ, cum de suis calumniatoribus queritur: « Illi, inquit, occultè in me jacula sua contorquent; velut olim Platæenses, cum ex obsidione noco fugerent, et in Peloponnesos cum facibus insequentis tela è tenebris conjiciebant. » Quale autem fuerit de his hominibus judicium sacri poetae, sic ipse declarat, Psal. 100, 5: *Detrahentem secretò proximo suo hunc persequebar;* ut viperam, ut bellum expertem humanitatis odi. *T3 persequi enim ingens quoddam odium significat.* Unde quidam ex Hebræo vertunt: *Hunc succidam, perdam, opprimam ad internecionem,* ut illius sanctissimæ animæ reum intelligamus. Ita Zephyrinus papa, epist. 1, detractores divinâ auctoritate eradandos esse pronuntiavit, de quibus plura vide ad vers. 22.

VERS. 19. — ABRONATI SUNT ME QUOSDAM CONSILIARIUM MEI; ET QUAM MAXIMÈ DILIGEBAM AVERSATUS EST ME. Conqueritur se ab his etiam, quos ad consilium et reipublicæ administrationem adhibuerat, quibus se suaque omnia crediderat, et maximè fidebat, contra fidem datam, et jurejurando ex officio lege firmatam, turpiter desertum, despectum et odio habentem, praesertim ab eo quem maximè diligebat, quem familiarissimè tractaverat, quo potissimum in gravissimis regni negotiis utebatur, quemadmodum passim cernimus

